

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
0301 Oslo
Att. Pettersen Steinar

Deres referanse
Vår referanse 2014/6169-3 561 OH
Saksbehandler Ola Hegge, tlf. 61 26 60 61

Dato 19.08.2015

Skagerak kraft - søknad om konsesjon for Føssaberger kraftverk - uttalelse

Konklusjon

Fylkesmannen har innsigelse til etablering av Føssaberger kraftverk av hensyn til naturmangfoldet og vannmiljøet/fiske på bakgrunn av det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i søknaden. Fylkesmannen vil ikke utelukke at det kan være forsvarlig å gjennomføre en utbygging dersom virkningene og avbøtende tiltak utredes tilfredsstillende.

Bakgrunn

NVE har i brev av 28.04.15 sendt en søknad fra Skagerak Kraft om bygging av Føssaberger kraftverk på høring.

Tiltaket

Føssaberger kraftverk er planlagt bygd i Begna med inntak ca. 2 km nedstrøms Vangsmjøsa. Det vil utnytte et fall på 23 m. Det planlegges bygd en ca. 65 m lang buet inntaksdam i betong med overløp på kote 452. Dammen vil demme ned et areal på ca. 1 800 m² oppstrøms dammen. Fra inntaket føres driftsvannet i en ca. 80 m lang kanal fram til en 800 m lang driftstunnel og deretter en 100 m lang nedgravd rørgate fram til kraftverket. Derfra går vannet i en 150 m lang avløpskanal tilbake til Begna. Kraftstasjonen vil bli liggende i dagen og får en grunnflate på ca. 80 m². Det er planlagt en massetipp på 18 000 m³ i tilknytning til et eksisterende grustak ca. 100 m fra kraftstasjonen. Massetippen tilpasses terreng og tilrettelegges for senere uttak til andre formål. Vassdragets middelvannføring ved inntaket er oppgitt til 15,3 m³/s. Alminnelig lavvannføring oppgis til 0,65 m³/s, mens 5-persentil sommer og vinter er oppgitt til henholdsvis 2,73 m³/sek og 0,59 m³/sek. Kraftverkets slukeevne er oppgitt til 18 m³/sek, og minste driftsvannføring er anslått til 1,8 m³/sek. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering er pålagt en minstevannføring ut fra Vangsmjøsa på 1,6 m³/sek hele året. I søknaden er det foreslått sluppet en minstevannføring på 1,7 m³/sek hele året. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 3,6 MW. Midlere årlig energiproduksjon er beregnet til 18,7 GWh, hvorav 7,7 GWh er sommerkraft og 11,0 GWh er vinterkraft. Utbyggingsprisen er beregnet til 3,57 kr/kWh.

Kraftverket knyttes til eksisterende nett via en 700 m lang 22 kV jordkabel ned til Tveit nettstasjon.

Fylkesmannens vurdering av virkningene

En ev. etablering av Føssaberge kraftverk vil medføre betydelig reduksjon av vannføringen på strekningen som bygges ut som en følge av at driftsvannet føres utenom elveleiet. Etter utbygging vil vannføringen på utbygd strekning stort sett være begrenset til den minstevannføring som fastsettes.

Botanikk

Ved utbyggingsstrekningen ligger en naturtypelokalitet med gammel granskog i mosaikk med rik barskog med verdi svært viktig (naturtypeverdi A). Fuktighetsforholdene for denne naturtypen vil endres som følge av redusert vannføring. Dette vil påvirke naturtypen negativt. I denne lokaliteten er det registrert to rødlistede lavarter, elfenbenslav (EN) og sprikeskjegg (NT), samt soppartene sprekkjukje (VU), rosenjukje (NT), rynkeskinn (NT), skaftjordstjerne (NT) og rosaskiveslørsopp (NT). Elfenbenslav er særlig fuktighetskrevenende, og forekomsten ligger derfor utelukkende nær elva. Redusert vannføring kan følgelig påvirke denne negativt, med fare for at den forsvinner. Flere av de andre rødlisteartene lever også under humide forhold, og disse kan også bli negativt berørt. Det må derfor legges til grunn at en utbygging vil medføre betydelig forringelse av nasjonalt verdifullt naturmangfold.

Fugl

Det er strandsnipe (NT), fossekall og vintererle langs vassdraget. Redusert vannføring må forventes å gjøre elva mindre egnet for disse. For fossekall og annen vannfugl kan økt grad av islegging av strekningen vinterstid gjøre denne delen av elva lite egnet for overvintring.

Fisk og fiske

Begna elv har bestand av aure og ørekyt. Elvestrekningen mellom Vangsmjøsa og Ryfoss framstår som relativt intakt og velfungerende, selv om vannføringsregimet er påvirket av ovenforliggende reguleringer, som gir høyere vintervannføring og lavere sommervannføring enn det som er naturlig. Det foreligger ikke undersøkelser av fiskebestanden på strekningen, men aurebestanden opplyses å være god, og det utøves en god del fiske på strekningen. En utbygging av Føssaberge kraftverk vil gi en betydelig vannføringsreduksjon på den strekningen som bygges ut. Utbyggingen vil også fragmentere leveområdet til aurebestanden på strekningen Vangsmjøsa – Ryfoss. Søknaden inneholder ingen undersøkelse av fiskebestanden, og det er ikke gjort forsøk på noen kvalifisert utredning av utbyggingens virkning på fisk og fiske. For et kraftverk som planlegges bygd i hovedløpet i en så stor elv med så vidt store fiskeinteresser, er dette en alvorlig svakhet. Det er heller ikke gjort noen utredning av hvordan fiskens vandringsmuligheter opp og ned forbi kraftverket vil bli påvirket av utbyggingen. Vi mener det er en fare for betydelige skadevirkninger på fiskebestand og fiske på strekningen, og at det må legges til grunn ved behandling av søknaden så lenge det ikke er gjennomført undersøkelser og utredninger av dette i forbindelse med søknaden. Dersom det skulle bli gitt en tillatelse til utbygging av kraftverket, må det tas inn hjemmeler til å pålegge utbygger oppfølgende undersøkelser og avbøtende tiltak. Det bør også etableres omløpsventil i et ev. kraftverk for å hindre skader på fisk og bunndyr på strekningen nedstrøms kraftverket som følge av brå vannføringsreduksjoner ved driftsutfall. Så lenge søknaden ikke inneholder en grundigere utredning av hvor stor kapasitet omløpet må ha, bør den settes til minimum 50 % av kraftverkets slukeevne. Med tilstrekkelig stor minstevannføring, god løsning på opp- og nedvandring av fisk forbi inntaksdammen og omløpsventil vil vi ikke utelukke at det er mulig å begrense skadevirkningene ved en utbygging betydelig.

Forholdet til naturmangfoldloven §§ 8-12

- Kunnskapsgrunnlaget (§ 8). Etter vår vurdering gir de samlede undersøkelser som er foretatt på den berørte strekningen en relativt god kartlegging av naturmangfoldet i det berørte området og tilgjengelig kunnskap er benyttet. Søknaden er imidlertid svært mangelfullt utredet når det gjelder virkninger på fisk. Den inneholder heller ikke en mer utførlig virkning

av hva slags minstevannføringsregime som er nødvendig for å sikre forekomsten av elfenbenslav på utbygd strekning.

- Førre-var prinsippet (§ 9). Etter vår vurdering er tilgjengelig kunnskap mangelfull når det gjelder konsekvensene for fiskebestanden i elva, og utredning av nødvendig minstevannføring for å sikre elfenbenslav. Det må derfor legges til grunn at tiltaket kan gi betydelige skadevirkninger på fiskebestanden og elfenbenslav, så lenge dette ikke er nærmere utredet.
- Samlet belastning (jf. nml § 10). Store deler av Begnavassdraget er sterkt påvirket av vannkraftutbygging, og det er igjen relativt få større elvestrekninger som er intakte. Strekningen som nå søkes utbygd, har endret vannføringsregime som følge av ovenforliggende utbygginger, men ut fra de opplysninger vi har, oppfatter vi det som om økologien i dag fortsatt fungerer bra. Ut fra dette er det uheldig dersom et nytt inngrep medfører vesentlig skade på ytterligere en strekning av hovedelva Begna.
- Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12). I en ev. konsesjon er det behov for å ta inn hjemler for å pålegge utbygger å bekoste oppfølgende undersøkelser og å gjennomføre tiltak for å begrense skadevirkninger av tiltaket.

Forholdet til vannforskriftens § 12

Den omsøkte kraftutbyggingen må forventes å ha negativ virkning på den økologiske tilstanden i vassdraget. Selv med de foreslåtte avbøtende tiltakene, er det ikke åpenbart at vannforskriftens minimumsmål om god økologisk tilstand vil kunne opprettholdes på den utbygde strekningen. Fisk vil trolig være det mest følsomme kvalitetselementet. Vi mener det må legges til grunn at ulempene for vannmiljøet ved energiproduksjon i Føssaberge kraftverk kan bli betydelig, og at ulempen for vannmiljøet ved denne utbyggingen blir stor i forhold til den begrensede energiproduksjonen. Vi er generelt tvilende til om energiproduksjonen ved etableringen av små kraftverk i hovedvassdraget vil kunne forsvare de ulemper de medfører, med unntak av kraftverk som ev. kan knyttes til eksisterende dammer.

Landskap

Landskapsvirkningene av utbyggingen vil være relativt beskjedne. Inntaksdammen og oppdemningen av det, inkludert planlagt forbygging mot dette området vil trolig være det mest dominerende. Det er imidlertid avgjørende for landskapsvirkningen at det legges stor vekt på å dempe synligheten av inngrepene ved utbyggingen. Vi forutsetter at NVE påser at dette ivaretas på en god måte gjennom sitt tilsyn med en utbygging. I søknaden er det opplyst at det vil bli lagt til rette for at massene som deponeres på sikt skal tas ut og bli benyttet til andre formål. Dette er positivt. Det bør imidlertid gjøres en enkel kartlegging av hvor store masser som påregnes tatt ut i relativt nær framtid, og legge til rette for vegetering av den del av massetippen som blir liggende over tid. Etter avsluttet uttak må terreng og vegetasjon istandsettes.

Landskapsvirkningen av redusert vannføring kan bli svært negativ. I søknaden er det billedmateriale som viser elva ved ulike vannføringer, men alle er flere ganger større enn foreslått minstevannføring. Utbygginga skjer langs en europaveg med direkte innsyn til vassdraget og med en nærliggende tilrettelagt rasteplass, noe som øker ulempen av denne landskapsvirkningen. Landskapet vil på denne måten få reduserte opplevelseskvaliteter. Ved en ev. utbygging må det settes vilkår som hjemler utredning og gjennomføring av avbøtende tiltak i form av terskler, graving av kulper etc.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Den omsøkte utbyggingen berører ikke INON områder.

Forurensing

Fraføring av vann fra elva på den utbygde fallstrekningen vil redusere resipientkapasiteten på strekningen. Det er imidlertid ikke store lokale forurensningskilder på denne strekningen. Vi kan derfor ikke se at fraføringen av vann vil medføre vesentlig forringelse av vannkvaliteten.

Søknaden gir ikke opplysninger om støynivået utenfor kraftstasjonen. Dersom kraftverket medfører støy av betydning, vil det kunne utløse behov for behandling etter forurensingsloven.

Dersom det i anleggsperioden skal utføres arbeid som kan medføre fare for forurensing, må dette også meldes til Fylkesmannen for vurdering.

Landbruk

Utbyggingen har ingen vesentlig betydning for landsbrukshensyn.

Samfunnssikkerhet

I området for kraftstasjon og utløpskanal er det potensiell fare for snøskred, jord- og flomskred. Fylkesmannen anbefaler sterkt at det gjennomføres en geoteknisk vurdering av dette området mht. hvilke områder som er utsatt for reell fare for skred. Dette er spesielt viktig i forbindelse med sikkerheten for personell i anleggsperioden og særlig hvis det skal etableres bo-rigger i anleggsområdet. Når det gjelder driftsperioden vil rørgaten inn til kraftstasjonen og kraftstasjonen måtte vurderes ut i fra konsekvenser av driftsstans over tid som følge av naturpåkjenninger. Ut over dette har Fylkesmannen ingen merknader til kraftverksplanen med hensynet til samfunnssikkerhet.

Oppsummering

Fylkesmannen fremmer innsigelse til at det gis konsesjon for den omsøkte utbyggingen av Føssaberge kraftverk på grunn av utbyggingens negative virkning på naturtyper av nasjonal verdi og fordi den truer en forekomst av den sterkt truede arten elfenbenslav, samt faren for skader på fiskebestanden i elva. Innsigelsen er fremmet med hjemmel i vannressurslovens § 24, og begrunnes med hensynet til naturmangfoldet og vannforskriftens § 12.

Dersom det likevel vurderes å gi konsesjon for en utbygging, må det først foretas en mer grundig utredning av et manøvreringsreglement som best mulig ivaretar hensynet til elfenbenslav og den nasjonalt verdifulle naturtypen, samt fiskebestanden i elva. Det må også åpnes for at manøvreringsreglementet kan endres etter at virkningen av utbyggingen for disse verdiene er avdekket gjennom etterundersøkelser. I tillegg må det stilles følgende vilkår i en ev. konsesjon:

- Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 1,7 m³/sek hele året
- Krav om omløpsventil i kraftverket med kapasitet på minimum 9 m³/sek.
- Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider.
- Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på den strekningen som berøres av utbyggingen.
- Hjemmel til å pålegge utbygger tiltak for å redusere landskapsvirkningen av redusert vannføring
- Standard naturforvaltningsvilkår.
- Krav om permanent istandsetting av massetipp innen en fastsatt frist etter avsluttet utbygging.
- Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.

Med hilsen

Christl Kvam

Eli Blakstad
avdelingsdirektør

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift.

Kopi: Miljødirektoratet
Oppland fylkeskommune
Vang kommune